

A.C. Baantjer

De Cock

en danse macabre

De Fontein

1

Rechercheur De Cock van het aloude politiebureau aan de Amsterdamse Warmoesstraat stond met zijn handen op zijn rug voor de beregende ruiten van de kale recherchekamer en blikte naar de glimmende daken van de smalle huisjes aan de overkant. Op het ritme van zijn hartslag wiegde hij zachtjes op de ballen van zijn voeten. Het zoete deinen bezorgde hem een vrolijk gevoel van onbekommerde blijheid.

Gedreven door een ongekende, en zeker voor de puriteinse ziel van de oude speurder vergaande, zorgeloosheid was hij horende doof en ziende blind voor de vele zaken, die in de uitpuilende laden van zijn bureau om zijn aandacht lagen te schreeuwen. Starend naar een rustige en gestaag vallende regen leek hem misdaad... in al zijn trieste varianten... opeens zo onwezenlijk... zo heel ver weg... alsof het niet bestond... alsof onze goede aardkloot door louter lieve en zeer deugdzame cherubijntjes werd bevolkt.

Hij draaide van het raam weg en sjokte naar zijn stoel achter zijn bureau. Daar liet hij zich in zakken en leunde behaaglijk achterover.

Met een glimlach van vertedering om zijn lippen keek hij naar zijn jonge collega Vledder, die zijn smalle vingers razendsnel over de toetsen van zijn elektronische schrijfmachine liet dansen.

Sinds de altijd uiterst karige afdeling Voorzieningen van de Amsterdamse gemeentepolitie de gammele antieke Olympia bij hen had weggehaald en vervangen door een modern elektronisch apparaat, deed Vledder voor beiden al het schrijfwerk.

De oude rechercheur kon met dat nieuwe ding niet overweg. Hij had het wel even geprobeerd... aarzelend, sceptisch en met een grote dosis argwaan. Maar toen al bij de geringste aanraking de schrijfmachine brommend en grommend een geheel eigen leven scheen te gaan leiden en zijn stramme handen alleen nog maar woorden met grove spelfouten liet produceren, had hij het

met een gebaar van afkeer opgegeven. Geavanceerde technieken waren aan De Cock niet besteed.

Vledder liet zijn rappe vingers even rusten. Over zijn schrijfmachine heen keek hij naar De Cock.

‘Ik hoop dat meester Medhuizen de behandeling van lasterlijke aanklachten* in het vervolg aan anderen opdraagt.’ De jonge rechercheur zuchtte diep. ‘Wat een werk zit hierin. Het wordt al met al een proces-verbaal als een boekwerk.’

De Cock grinnikte.

‘Ik zal aan Wim Hazeu vragen of hij er belangstelling voor heeft.’ Vledder keek hem fronsend aan.

‘Wie is Wim Hazeu?’

De Cock lachte.

‘Directeur van de uitgeverij De Fontein in Baarn.’

‘Ken jij die?’

De Cock knikte nadrukkelijk.

‘Hij is vorige week bij mij thuis geweest. Een vriendelijke man met een rond hoofd en een bijna verlegen glimlach.’

Vledder keek hem niet-begrijpend aan.

‘Wat kwam hij doen?’

De Cock grijsde.

‘Hij wil mijn memoires uitgeven.’

Vledder trok zijn neus iets op.

‘Je... wat?’

De Cock keek hem verwonderd aan.

‘Memoires... weet je niet wat dat zijn?’

Vledder snoof verachtelijk.

‘Memoires... beroemde mensen schrijven hun memoires... generaals uit wereldoorlogen, beruchte staatslieden, filmsterren, presidenten.’

‘En?’

‘Wat bedoel je?’

De Cock spreidde zijn beide armen.

‘Waarom zou ik na mijn pensionering geen memoires gaan schrijven?’ riep hij verongelijkt.

* Zie *De Cock en moord in beeld*.

Vledder gniffelde.

‘Ben jij beroemd? Denk je nu werkelijk dat iemand belangstelling heeft voor jouw levensgeschiedenis? Wat ben je... ik bedoel maatschappelijk gezien? Een simpele rechercheur... met een eindrang... zwaar leunend tegen zijn pensioen.’

De grijze speurder kneep zijn lippen op elkaar.

‘Ik ben De Cock.’

Vledder knikte toegeeflijk.

‘Met ceooceekaa.’

Het klonk spottend.

De oude rechercheur boog zich naar voren. Op zijn breed gezicht lag een milde glimlach.

‘Die Wim Hazeu van De Fontein is niet gek,’ reageerde hij vriendelijk. ‘Als hij memoires van mij wil uitgeven, dan ziet hij daar wat in... voordeel, winst.’ De grijze speurder strekte zijn hand naar Vledder uit. ‘En eerlijk gezegd, het lijkt mij best een leuk idee om al die moeilijke en ingewikkelde zaken, die wij samen in het verleden hebben opgeknapt, eens in de openbaarheid te brengen.’

De jonge rechercheur maakte een afwerend gebaar.

‘Moet jij weten,’ riep hij knorrig. ‘Als je mij er maar buiten houdt.’

De Cock negeerde de opmerking. Hij tikte met zijn wijsvinger op de achterzijde van de elektronische schrijfmachine.

‘Voor wie schrijf jij in de regel al die keurige processen-verbaal?’ vroeg hij ernstig.

Vledder keek hem verbaasd aan.

‘Voor het Openbaar Ministerie... voor meester Medhuizen, onze bloedeigen officier van justitie?’

De Cock knikte.

‘Dit boekwerk van jou over onze *moord in beeld* zal hij wel moeten lezen, omdat hij een strafzaak tegen een drievoudige moordenaar moeilijk kan seponeren. Maar verder...’

‘Wat verder?’

‘Verder leest die man vermoedelijk niets van wat jij schrijft. Al zou hij het willen... hij komt er eenvoudig niet toe. De huidige officieren van justitie worden vrijwel letterlijk onder de dossiers begraven.’ De grijze speurder trok zijn kin iets op. ‘Weet je waar de

meeste van jouw prachtige werkstukken... waar je zo je best op hebt gedaan... belanden? Op de muffe, stoffige archiefzolder van het paleis van justitie... en niemand kijkt er ooit meer naar om.'

'En daar erger jij je aan?'

De Cock knikte nadrukkelijk.

'Zeker. En elk verstandig mens zal er zich aan ergeren als hem wordt opgedragen zinloos werk te doen.'

Vledder keek hem grijnzend aan.

'En daarom wil jij je memoires uitgeven?'

De Cock tuitte zijn lippen.

'Waarom,' antwoordde hij bedachtzaam, 'zouden wij het publiek niet eens vertellen, dat de schuld van de geweldige stijgingen van de criminaliteit niet primair bij de politie ligt, maar dat het Openbaar Ministerie gewoon niet in staat is om het grote werkaanbod dat de politie levert, te verwerken?'

'En dacht je dat het publiek dat interesseert?'

De Cock knikte overtuigend.

'Het werk van de politie is het enige werk waar iedereen verstand van heeft... althans waar iedereen een persoonlijke mening over heeft.'

Er werd op de deur van de grote onderzoekkamer geklopt en Vledder riep: 'Binnen!'

De deur ging langzaam open en op de drempel verscheen de gestalte van een jonge vrouw. De Cock schatte haar op rond de vijfentwintig jaar. Ze droeg een glimmend zwarte laklederen regenmantel, waarvan het water op de vloer drupte. Ze nam behoedzaam haar regenhoedje af en een weelde van lang blond haar golfde over haar schouders. Langzaam, licht heupwiegend, een modieus beugeltasje zwenkend aan haar rechterhand, zweefde ze naderbij.

De Cock hield zijn adem in. Ze was mooi, vond hij, uitzonderlijk mooi. Het goudblonde haar gaf aan de lichtbruine teint van haar gelaat een extra accent. Als betoverd kwam hij uit zijn stoel overeind en bleef naar haar staren tot ze dicht bij hem stond.

Ze hield haar hoofd iets schuin en haar lange blonde haren waaierden mee. 'Mag ik even met u praten?'

Haar stem had een zoet donker timbre.

De Cock slikte.

‘Als... eh, als u daar behoefte aan hebt,’ antwoordde hij beverig.

Ze trok haar linkerwenkbrauw iets omhoog.

‘U bent toch rechercheur De Cock?’

De grijze speurder knikte.

‘Met ceooceekaa,’ reageerde hij haast automatisch.

Om haar lippen zweefde een glimlach.

‘De enige echte... hoor ik.’

De Cock drukte zijn ogen even dicht en onttrok zich aan haar betovering. Daarna wees hij uitnodigend naar de stoel naast zijn bureau.

‘Neemt u plaats,’ sprak hij vriendelijk. ‘En zeg mij, waarmee ik u van dienst kan zijn?’

Ze knoopte haar lakjas los, ging zitten en sloeg haar lange benen over elkaar. Daarna schikte ze nog iets aan haar blouse en keek op.

‘Mijn naam is Ellen,’ sprak ze zacht. ‘Ellen van Zoelen. Ik ben vierentwintig jaar, ongehuwd, woon in Amersfoort aan de Prins Frederiklaan en werk als directie-secretaresse bij een handelsmaatschappij in Utrecht.’ Ze zweeg even en ademde diep. ‘Ik heb lang gearzeld, voordat ik besloot naar u toe te komen. Vrienden van mij zeiden dat u mogelijk de enige rechercheur was, die bereid zou zijn om naar mijn verhaal te luisteren.’

De Cock liet zich in zijn stoel zakken.

‘Ik ken uw vrienden niet,’ sprak hij vrolijk lachend, ‘maar ik vind hun opvattingen rijkelijk overdreven. Rechercheurs zijn van nature goed in het luisteren... daarin vorm ik beslist geen uitzondering. U had zich een reis naar Amsterdam kunnen besparen en zich kunnen wenden tot een van mijn collega’s in Amersfoort... uw woonplaats.’

Ellen van Zoelen schudde haar hoofd.

‘Ik heb in Amersfoort niets te zoeken,’ reageerde ze bits. ‘Als er iets is gebeurd, dan gebeurde het in Amsterdam.’

De Cock glimlachte beminnelijk.

‘U maakt mij nieuwsgierig.’

‘Mijn oom Zadok van Zoelen, oudste broer van mijn vader, woonde hier in Amsterdam aan de Keizersgracht, dicht bij de Prinzenstraat. Als kind logeerde ik vaak bij hem. Toen leefde mijn

tante nog. Ik moet tot mijn schande bekennen, dat ik na de dood van tante Sophie, nu vijf jaar geleden, niet meer naar mijn oom heb omgekeken. Ik kwam er gewoon niet toe. Met tante Sophie kon ik goed overweg. Ik heb als kind veel plezier aan haar beleefd. Ze was lief en op een prettige manier ouderwets. Maar oom Zadok was een wat knorrige man met in feite slechts één interesse: oud zilver.'

De Cock grinnikte oneerbiedig.

'Oud zilver?'

Ellen van Zoelen knikte.

'Oom Zadok had een prachtige verzameling oude zilveren gebruiksvoorwerpen en was steeds op pad om die verzameling uit te breiden. Dat oude zilver was voor hem een obsessie. Wanneer ik als kind belangstelling voor zijn verzameling toonde, was hij plotseling een andere man. Dan legde hij mij geduldig en vol liefde uit waarom hij bijvoorbeeld het reliëf op een brandewijnkom uit zijn collectie zo mooi vond.'

De Cock schoof zijn onderlip vooruit.

'Wat is een brandewijnkom?'

Op het gezicht van Ellen verscheen een glimlach.

'Een zilveren kommetje voorzien van twee horizontale oren. Ze werden vroeger in Friesland gebruikt voor het rond dienen van een drank van brandewijn en rozijnen... de boerenjongens.'

De Cock gebaarde in haar richting.

'U hebt de liefde voor het oude zilver niet van uw oom overgenomen?'

Ellen van Zoelen schudde haar hoofd.

'Ik heb wel van oom Zadok geleerd hoe ik naar oude zilveren gebruiksvoorwerpen moet kijken... naar de aard van het filigrain, de cannetille, het ciseleerwerk... de gebruikte gehaltemerken. Maar zijn passie... zijn ongebreidelde verzamellust... mis ik.'

Ze zweeg.

De Cock keek de jonge vrouw voor zich enige seconden onderzoekend aan. Zijn scherpe blik gleed langs haar fraaie, bijna uitbundige vormen, bezag de lijnen van haar zinnelijke mond. Het woord 'passie' bracht een ondeugende vraag naar zijn lippen, maar hij bedwong zich.

Hij boog zich iets naar haar toe.
'Ik ben nog steeds bereid om naar uw verhaal te luisteren,'
sprak hij bemoedigend.
Ellen van Zoelen verschoof iets op haar stoel.
'Dit is mijn verhaal.'
De Cock keek haar verbaasd aan.
'Over uw oom Zadok en zijn verzameling oud zilver?'
In zijn stem trilde ongeloof.
Ellen van Zoelen knikte.
'Die verzameling is uit het huis van mijn oom aan de Keizers-
gracht verdwenen... volledig... van de grote machtige gildenbo-
kalen tot aan de kleinste loddereindoosjes... alles is weg.'
De Cock reageerde wat verward.
'Gestolen?'
Ellen van Zoelen trok haar schouders op.
'Dat vermoed ik... hoewel ik daarover geen enkele zekerheid heb.'
'Sporen van braak... verbreking?'
'Die heb ik niet aangetroffen.'
De Cock spreidde zijn beide handen.
'Wat zegt uw oom Zadok ervan?'
Ellen van Zoelen schudde haar hoofd.
'Oom Zadok zegt niets meer... oom Zadok is dood.'
De Cock keek haar verbijsterd aan.
'Vermoord?'
Om de volle, fraai gevormde lippen van de jonge vrouw gleed
een moede glimlach.
'Hij stierf aan een hartverlamming.'

2

Op het brede gezicht van De Cock lag een uitdrukking van op-
perste verbazing.

‘Een gewone hartverlamming?’

‘Ja.’

‘Een natuurlijke dood?’

Ellen van Zoelen keek bevreemd naar hem op.

‘Is daar iets vreemds aan?’

De directe vraag van de jonge vrouw bracht De Cock onmid-
dellijk tot bezinning. Van schaamte liet hij zijn grijze hoofd iets
zakken.

‘Noem het van mij een afwijking,’ sprak hij zacht, verontschul-
digend. ‘Een pure beroepsdeformatie. Maar wanneer men, als
rechercheur aan de Warmoesstraat, een leven lang in de mis-
daad heeft vertoefd... is gewoon sterven bijna abnormaal.’ Hij
hield zijn hoofd iets schuin. ‘U was erbij?’

‘Waarbij?’

‘Het moment van zijn sterven.’

Ellen van Zoelen schudde haar hoofd.

‘Ik ben niet eens op de begrafenis van oom Zadok geweest.’

De Cock reageerde verrast.

‘Waarom niet?’

Ellen van Zoelen trok haar schouders op.

‘Ik wist het niet. Men heeft eenvoudig vergeten mij in te lichten.’

‘Wie is *men*?’

‘Neef Wladimir... Wladimir Wiardibotjov. Hij heeft, voor zo-
ver ik weet, alles geregeld: het opbaren, de begrafenis.’

‘En die neef woont in Amsterdam?’

Ellen van Zoelen haalde weer haar schouders op.

‘Dat neem ik aan,’ antwoordde ze voorzichtig. ‘Volgens mij
woont hij nog steeds bij zijn oude moeder aan de Bernard
Zweerskade 1317.’

De Cock fronste zijn wenkbrauwen.

‘Vreemde naam... Wladimir Wiardibotjov?’

Ellen van Zoelen knikte.

‘Enige zoon van mijn tante Rachel. Zij was met een Pool getrouwd.’

De Cock gebaarde in haar richting.

‘Opzet?’

‘Wat bedoelt u?’

‘Dat neef Wladimir u niet op de hoogte bracht van het overlijden en nadien van het begraven van oom Zadok?’

Ellen van Zoelen streek met gespreide vingers door haar blonde haren.

‘Wij... eh, wij onderhielden geen contacten... neef Wladimir en ik.’

De Cock keek haar onderzoekend aan.

‘Een vete?’

Ze schudde haar hoofd.

‘Er werd in de familie nooit over tante Rachel en haar zoon Wladimir gesproken. Ze werden doodgezwegen... alsof ze niet bestonden. Ik denk dat de familie nooit heeft willen accepteren dat tante Rachel met die Pool was getrouwd.’

De Cock veranderde van onderwerp.

‘Hoe kwam u op de hoogte van het feit dat oom Zadok gestorven was?’

‘Door een notaris... notaris Van Schelfhout uit Amsterdam. Hij ontbood mij een paar dagen geleden op zijn kantoor aan de Willemsparkweg en vertelde mij, dat ik blijkens een testament... dat al werd opgemaakt toen tante Sophie nog leefde... de enige erfgenaam was van oom Zadok.’

‘Neef Wladimir krijgt niets?’

‘Nee.’

‘U wist van dat testament?’

‘Tante Sophie en oom Zadok hadden geen kinderen. Ze maakten met mij wel eens grapjes over de erfenis. Maar ik heb dat nooit zo serieus genomen.’ Ze zweeg even. Om haar mond speelde een trieste glimlach. ‘Als ik van dat testament had geweten... misschien had ik dan de laatste jaren van zijn leven wat meer aandacht aan oom Zadok besteed.’

De Cock monsterde de uitdrukking op haar gezicht.

‘Berouw?’

Ellen van Zoelen liet haar hoofd iets zakken.

‘Een beetje wroeging... ja.’

‘Merkte u direct dat de zilververzameling van uw oom was verdwenen?’

Ze knikte.

‘Al vrij snel. Toen ik weer in dat huis aan de Keizersgracht kwam, stormden de herinneringen uit mijn jeugd op mij af. Ik ging vrijwel onmiddellijk op zoek naar dat zilveren brandewijnkommetje, waarvan ik u vertelde. Oom Zadok was aan dat kommetje bijzonder gehecht en bewaarde het op een bepaalde plek in de huiskamer.’

‘Het was er niet?’

Ellen van Zoelen schudde haar hoofd.

‘Nergens te bekennen. Ik ontdekte toen algauw, dat de gehele verzameling antieke zilverstukken van oom Zadok was verdwenen.’

De Cock boog zich iets naar haar toe.

‘Verkeerde oom Zadok kort voor zijn dood in financiële moeilijkheden?’

Ellen van Zoelen gebaarde afwerend.

‘Integendeel. Oom Zadok bezat een groot vermogen... een vermogen dat na aftrek van successierechten geheel aan mij toekomt. Als ik geen gekke dingen doe, ben ik voor de rest van mijn leven geborgen.’ Ze spreidde zuchtend haar beide handen.

‘Begrijpt u... dat is ook de reden, waarom ik zo lang heb gearzeld om met u over het verdwijnen van die zilververzameling te spreken. Ik vond het wat gênant... alsof ik in mijn hebberigheid alles wilde bezitten.’

De Cock knikte traag voor zich uit.

‘U dacht aan neef Wladimir, die niets kreeg.’

‘Precies.’

Er verscheen een denkrimpel in zijn voorhoofd.

‘Wat bracht u ertoe om er toch met mij over te komen praten?’

Ellen van Zoelen antwoordde niet direct. Ze draaide haar hoofd iets weg. Met haar beide handen in haar schoot staarde ze enige tijd dromerig voor zich uit.

‘Oom Zadok,’ antwoordde ze zacht, ‘had een antiek houten cilinderbureau met tal van kastjes, vakken en geheime laatjes. Het stond op zijn kantoor op de eerste etage.’

Er gleed een glimlach over haar gezicht. ‘Als kind vond ik het al spannend om in al die kastjes, vakken en laatjes te snuffelen om te zien wat er in zat. Oom Zadok vond dat best.’

Ze zweeg even. Nadenkend.

‘Toen ik een paar dagen geleden in dat oude huis aan de Keizersgracht voor dat antieke houten cilinderbureau stond, kon ik ineens mijn nieuwsgierigheid niet bedwingen. Precies zoals ik als kind deed, begon ik in vakken en laden te snuffelen.’

Ellen van Zoelen zweeg opnieuw. Ze bukte naar haar modieuze beugeltasje, dat zij op de vloer tegen een poot van haar stoel had gezet en tilde het op haar schoot. Met nerveuze bewegingen knipte ze de beugel open en nam er een briefje uit.

‘Dit,’ sprak ze hees, ‘vond ik in een piepklein geheim laatje.’

De oude rechercheur nam het briefje van haar aan en vouwde het open.

‘Lieve Ellen,’ las hij hardop, ‘zorg goed voor mijn antieke zilververzameling. Ik heb er een lang en zorgzaam leven aan gewijd. Door jouw erfdeel zul je financieel in staat zijn om de verzameling mogelijk uit te breiden en in onze familie te houden. Vooral dat laatste vind ik uit sentimentele overwegingen belangrijk.

Je oom Zadok.

P.S. En denk vooral niet te gauw dat ik dood ben.’

De Cock staarde nadenkend voor zich uit. De mooie Ellen van Zoelen was vertrokken, maar de zoete geur van haar parfum zweefde nog om hem heen, kleefde aan het vreemde briefje dat voor hem op zijn bureau lag. *P.S. dreunde het door zijn hoofd, En denk vooral niet te gauw dat ik dood ben.*

De grijze speurder trok zijn linkerschouder iets op en vroeg zich ernstig af welke betekenis hij aan die paar woorden moest hechten. Wanneer en vooral waarom had de oude Zadok van Zoelen dat vreemde briefje geschreven... en nooit verzonden?

Gebeurde dat in een opwelling... een plotselinge opwelling in een moment van nostalgie en sentiment?

Vledder kwam vanachter zijn bureau vandaan, schoof een stoel bij en ging er naast De Cock omgekeerd op zitten. Hij wees naar het briefje.

‘Je bent toch, hoop ik, niet van plan om daar iets aan te doen?’

De Cock keek naar hem op.

‘Waarom niet?’

Vledder grijnsde.

‘Dat betekent toch niets... En-je-moet-niet-te gauw-denken-dat-ik-dood-ben? Ik bedoel... je moet daar geen mysteries achter zoeken.’

‘Niet?’

Vledder schudde zijn hoofd.

‘Oom Zadok heeft op een zeker moment aan zijn nicht Ellen duidelijk willen maken, dat ze hem niet langer moest verwaarlozen, dat zij hem niet te gauw als *dood* moest beschouwen.’

De Cock glimlachte.

‘Dat is een heel acceptabele uitleg,’ sprak hij bewonderend.

‘Blijft toch, dat die zilververzameling is verdwenen.’

Vledder zuchtte omstandig.

‘Wat wil je daar nu mee doen?’ vroeg hij niet-begrijpend. ‘Oom Zadok kan zijn zilververzameling al wel lang geleden hebben verkwanseld, verkocht, aan iemand cadeau gedaan.’

De Cock trok een bedenkelijk gezicht.

‘Je hebt het van Ellen gehoord... oom Zadok verkeerde niet in financiële moeilijkheden. Er bestond voor hem geen enkele noodzaak om zich van zijn zilververzameling te ontdoen.’

Vledder gebaarde wanhopig.

‘Wat weten wij van die oom Zadok?’ riep hij fel, geëmotioneerd. ‘Nicht Ellen van Zoelen, die nu plotseling al zijn bezittingen erft, heeft in vijf jaar niet naar hem omgekeken.’ De jonge rechercheur zwaaide met zijn armen. ‘Misschien was er in de laatste jaren van zijn leven iemand die wel naar hem omkeek... iemand die wel belangstelling voor hem toonde en die hij uit gevoelens van dankbaarheid zijn kostbare zilververzameling heeft geschonken!’